

FÖLJENOT

från:	Presidiet
till:	Konventet
Föreg. dok. nr:	Stadgan om de mänskliga rättigheterna, EGT C 364 av den 18 december 2000
Ärende:	Utkast till andra delen med kommentarer

För ledamöterna av konventet bifogas utkastet till andra delen av konstitutionerna (Stadgan om de mänskliga rättigheterna), med några föreslagna redaktionella ändringar som är markerade, föregångna av en förklarande not.

Förklarande not

Ärende: Införlivande av stadgan om de mänskliga rättigheterna som andra delen av konstitutionen

1. För konventsledamöterna bifogas texten till unionens stadga om de mänskliga rättigheterna, införlivad i konstitutionen som andra delen i denna. Presidiet vill rikta konventsledamöternas uppmärksamhet på följande:

- a) Texten återger stadgans lydelse som den proklamerades i december 2000, med undantag för de ändringar i stadgans allmänna bestämmelser om vilka arbetsgrupp II har nått konsensus och för några rent redaktionella anpassningar som förklaras i punkt d) nedan. Detta ligger i linje med arbetsgruppens och senare plenarmötets rekommendationer att avstå från ändringar i sak av stadgan. Utkasten till ändringar av den text som proklamerades i Nice i december 2000 har markerats.
- b) När det gäller ändringarna i stadgans allmänna bestämmelser i artiklarna 51 och 52 återger texten troget den lydelse som föreslagits av arbetsgrupp II och om vilken bred konsensus nåddes vid plenarmötet. Den enda obetydliga ändringen i den lydelse som överenskomms av arbetsgruppen är att texten nu hänvisar till befogenheter och uppgifter som tilldelas/definieras "i", snarare än "genom", konstitutionen. Detta motsvarar konstitutionens allmänna princip andra delens artiklar att befogenheter tilldelas *av medlemsstaterna* och inte av själva konstitutionen.

I det speciella fallet med artikel 52.2 i stadgan (den bestämmelse som för rättigheter i stadgan som grundar sig på de befintliga fördragen hänvisar till de villkor och gränser som fastställs i fördragen) har arbetsgruppen slagit fast att det även i fortsättningen behövs en sådan hänvisningsklausul, men den inser likväl att artikel 52.2 rent logiskt kommer att kräva en justering som arbetsgruppen inte kunde göra, eftersom den skulle vara avhängig konstitutionens exakta fullständiga struktur, som i det skedet fortfarande var okänd. Presidiet anser att den justering av artikel 52.2 som föreslås i bilagan (grundad på ett förslag till formulering som lämnats av Sir Neil MacCormick i arbetsgruppen) skulle vara den bästa för en sådan hänvisningsklausul, och att den säkerställer rättssäkerhet och kontinuitet enligt avsikten med den ursprungliga artikel 52.2: Den skulle säkerställa att de stadgerättigheter som endast innebär ett "nytt konstaterande" av rättigheter som redan finns i EG-fördraget (t.ex. EU-medborgarnas rättigheter) underkastas de villkor och gränser som hittills fastställs i EG-fördraget och nu tas in i konstitutionens tredje eller i en del fall¹ första del.

- c) Artikel 42 i stadgan om tillgång till handlingar är det enda fall där en ändring i sak av en rättighet i stadgan har blivit nödvändig mot bakgrund av detta konvents arbete. Denna rättighet konstaterades åter i stadgan med den räckvidd som godkändes genom Amsterdamfördraget, men i enlighet med utkastet till artikel [36] vill nu detta konvent gå längre och utvidga denna rättighet till institutionernas, organens och myndigheternas handlingar allmänt.

¹ Artikel I-49.3 om tillgång till handlingar, artikel I-50 om uppgiftsskydd.

d) Följande redaktionella ändringar har gjorts i stadgans text:

- i) Termerna "gemenskap" och "Fördraget om upprättandet av den Europeiska gemenskapen"/"Fördraget om Europeiska unionen" har ersatts med "union" och "konstitution".
- ii) De 7 "kapitlen" i stadgan har nu blivit de 7 "avdelningarna" i konstitutionens andra del.
- iii) Rubriken till avdelning 7 har vidgats och lyder nu "allmänna bestämmelser som styr tolkningen och tillämpningen av stadgan". Detta förefaller lämpligt för att klargöra – vilket begärdes i ett bidrag från flera konventsledamöter¹ – att när stadgan har införlivats i andra delen skall de allmänna bestämmelserna i den avdelningen styra tolkningen och tillämpningen av stadgan som helhet och att de skall gälla endast för denna del av konstitutionen.
- iv) Där det i den befintliga stadgetexten hänvisas till "unionens institutioner och organ", måste man nu använda formuleringen "unionens institutioner, organ och myndigheter"².

2. Presidiet har gått igenom frågan, som ställdes i flera ändringsförslag från konventsledamöter, om huruvida vissa grundläggande rättigheter bör upprepas i konstitutionens första del, trots att de eftersom stadgan införlivats också kommer att ingå i konstitutionens andra del, eller om dessa dubbleringar bör elimineras genom att man stryker bestämmelserna i första delen.

Här har presidiet dragit slutsatsen att hänvisningen till EU-medborgarnas rättigheter (liksom hänvisningen till icke-diskriminering på grundval av nationalitet) i både första delen och stadgan är berättigade i det att dessa rättigheter **konstituerar** själva begreppet EU-medborgarskap som det infördes genom Maastrichtfördraget. De (eller åtminstone en del av dem, som t.ex. EU-medborgares rörelsefrihet och rösträtt i bosättningslandet) är speciella för unionen och kan inte per definition garanteras på nationell nivå. Detta särskiljer dem från andra stadgerättigheter, som t.ex. yttrandefrihet och religionsfrihet, som är analoga med de grundläggande rättigheter som skyddas i de nationella konstitutionerna.

När det gäller de stadgerättigheter som upprepas i avdelningen "Demokratiskt liv" i första delen, har presidiet ansett att rätten till tillgång till handlingar samt rätten till skydd av personuppgifter (två rättigheter som på sätt och vis kompletterar varandra), åtminstone av många konventsledamöter ses som viktiga beståndsdelar i unionens särskilda demokratiska liv på övernationell nivå. För dessa konventsledamöter skulle artiklarna I-49.3 och I-50 i första delen verka ofullständiga om de endast skulle innehålla regler om funktionssätt, gränser och rättsliga grunder för insyn och uppgiftsskydd, men inte innehöll ett konstaterande av själva rättigheten. Samtidigt skulle det inte verka ologiskt om dessa två rättigheter återkom i stadgan (andra delen av konstitutionen), vilket skulle

¹ Se dok. CONV 659/03 CONTRIB 292 Christophersen, de Vries, Hain, Roche, Hjelm-Wallén.

² Som det föregående konventets presidium konstaterade i sina förklaringar använde man formuleringen "unionens institutioner och organ" i stadgan med syftet att "hänvisa till alla myndigheter som inrättats genom Fördragen eller sekundärrätten (se artikel 286.1 i EG fördraget)". Eftersom utkastet till fördrag nu rakt i genom hänvisar till "institutioner, organ och myndigheter" – jfr artiklarna I-49.3 och I-50 i första delen, och artiklarna om domstolen i tredje delen –, måste samma formulering användas i stadgan.

understryka att de också hör till unionens absolut *grundläggande rättigheter*.¹

3. Arbetsgrupp II betonade att "Förklaringar" till stadgan, som hade utformats på initiativ från stadgekonventets presidium (och som trots att de inte hade lagts fram för det tidigare konventets plenarförsamling) spelade en viktig roll för att säkerställa konsensus om stadgan inom det konventet), är ett viktigt tolkningsredskap för att säkerställa en korrekt förståelse av stadgan. Arbetsgruppen rekommenderar att dess egna förklaringar till utkastet till justeringar av stadgans övergripande bestämmelser skall integreras fullt ut med de ursprungliga förklaringarna. Arbetsgruppen rekommenderade vidare att man vid ett eventuellt införlivande av stadgan på ett lämpligt sätt skulle peka på förklaringar som, trots att de inte har något rättsligt värde, syftar till att klargöra stadgans bestämmelser. Det skulle vara angeläget att ge dem vidare spridning.

Efter denna rekommendation enades presidiet om att det tekniska arbetet med att framställa en sådan uppdaterad och konsoliderad version av 2000 års förklaringar bör utföras under ledning av ordföranden för arbetsgrupp II som skulle samråda med medlemmarna i den arbetsgruppen och sedan förelägga presidiet resultatet för godkännande, före konventets slut. Detta arbete pågår.

¹ Exakt det argumentet har redan använts av generaladvokat Léger (i mål 353/99 P, rådet mot Hautala) med avseende på stadgans artikel om rätt till tillgång till handlingar.

ANDRA DELEN: UNIONENS STADGA OM DE GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETERNA

INGRESS

Europas folk har mellan sig skapat en allt fastare sammanslutning och har beslutat att dela en fredlig framtid på grundval av gemensamma värden.

I medvetande om sitt andliga och etiska arv bygger unionen på de odelbara och universella värdena människans värdighet, frihet, jämlikhet och solidaritet samt på den demokratiska principen och rättsstatsprincipen. Den sätter människan i centrum för sin verksamhet genom att inrätta ett unionsmedborgarskap och skapa ett område med frihet, säkerhet och rättvisa.

Unionen skall bidra till bevarandet och utvecklingen av dessa gemensamma värden med respekt för mångfalden i Europas folks kultur och traditioner samt för medlemsstaternas nationella identitet och organisering av sina offentliga myndigheter på nationell, regional och lokal nivå; den skall söka främja en balanserad och hållbar utveckling och skall trygga fri rörlighet för personer, varor, tjänster och kapital samt etableringsfrihet.

Det är därför nödvändigt att stärka skyddet av de grundläggande rättigheterna mot bakgrund av samhällsutvecklingen, de sociala framstegen och den vetenskapliga och tekniska utvecklingen, genom att göra dem mer synliga i en stadga.

Med beaktande av ~~gemenskapens~~ och unionens behörighet och uppgifter samt subsidiaritetsprincipen bekräftas i denna stadga de rättigheter som har sin grund särskilt i medlemsstaternas gemensamma författningstraditioner och internationella förpliktelser, ~~Fördraget om Europeiska unionen och gemenskapsfördragen~~, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, ~~gemenskapens~~ unionens och Europarådets sociala stadgor samt rättspraxis vid Europeiska ~~gemenskapernas~~ unionens domstol och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

Åtnjutandet av dessa rättigheter medför ansvar och skyldigheter mot andra människor, mot mänskligheten och mot kommande generationer.

Europeiska unionen erkänner därför de rättigheter, friheter och principer som anges nedan.

~~KAPITEL~~AVDELNING I. VÄRDIGHET

Artikel 1: Människans värdighet

Människans värdighet är okränkbar. Den skall respekteras och skyddas.

Artikel 2: Rätt till liv

1. Var och en har rätt till liv.
2. Ingen får dömas till döden eller avrättas.

Artikel 3: Människans rätt till integritet

1. Var och en har rätt till fysisk och mental integritet.
2. Inom medicin och biologi skall i synnerhet följande respekteras:
 - a) Den berörda personens fria och informerade samtycke, på de villkor som föreskrivs i lag.
 - b) Förbud mot rashygieniska metoder, i synnerhet sådana som syftar till urval av människor.
 - c) Förbud mot att låta människokroppen och dess delar i sig utgöra en källa till ekonomisk vinning.
 - d) Förbud mot reproduktiv kloning av människor.

Artikel 4: Förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling

Ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling.

Artikel 5: Förbud mot slaveri och tvångsarbete

1. Ingen får hållas i slaveri eller träldom.
2. Ingen får tvingas att utföra tvångsarbete eller annat påtvingat arbete.
3. Människohandel skall vara förbjuden.

KAPITELAVDELNING II. FRIHETER

Artikel 6: Rätt till frihet och säkerhet

Var och en har rätt till frihet och säkerhet.

Artikel 7: Respekt för privatlivet och familjelivet

Var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer.

Artikel 8: Skydd av personuppgifter

1. Var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne.
2. Dessa uppgifter skall behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Var och en har rätt att få tillgång till insamlade uppgifter som rör honom eller henne och att få rättelse av dem.
3. En oberoende myndighet skall kontrollera att dessa regler efterlevs.

Artikel 9: Rätt att ingå äktenskap och rätt att bilda familj

Rätten att ingå äktenskap och rätten att bilda familj skall garanteras enligt de nationella lagar som reglerar utövandet av dessa rättigheter.

Artikel 10: Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet

1. Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller övertygelse och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller övertygelse genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer.
2. Rätten till vapenvägran skall erkännas enligt de nationella lagar som reglerar utövandet av denna rättighet.

Artikel 11: Yttrandefrihet och informationsfrihet

1. Var och en har rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser.
2. Mediernas frihet och mångfald skall respekteras.

Artikel 12: Mötes- och föreningsfrihet

1. Var och en har rätt till frihet att delta i fredliga sammankomster samt till föreningsfrihet på alla nivåer, särskilt på det politiska, fackliga och medborgerliga området, vilket innebär rätten för var och en att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen.
2. De politiska partierna på unionsnivå skall bidra till att unionsmedborgarnas politiska vilja kommer till uttryck.

Artikel 13: Frihet för konsten och vetenskapen

Konsten och den vetenskapliga forskningen skall vara fria. Den akademiska friheten skall respekteras.

Artikel 14: Rätt till utbildning

1. Var och en har rätt till utbildning och till tillträde till yrkesutbildning och fortbildning.
2. Denna rätt innefattar möjligheten att kostnadsfritt följa den obligatoriska undervisningen.
3. Friheten att inrätta undervisningsanstalter med iakttagande av de demokratiska principerna och föräldrars rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa, filosofiska och pedagogiska övertygelse skall respekteras enligt de nationella lagar som reglerar utövandet av dessa rättigheter.

Artikel 15: Fritt yrkesval och rätt att arbeta

1. Var och en har rätt att arbeta och utöva ett fritt valt eller accepterat yrke.
2. Varje unionsmedborgare har rätt att söka arbete, arbeta, etablera sig samt tillhandahålla tjänster i varje medlemsstat.
3. De medborgare i tredje land som har tillstånd att arbeta på medlemsstaternas territorium har rätt till samma arbetsvillkor som unionsmedborgarna.

Artikel 16: Näringsfrihet

Näringsfriheten skall erkännas i enlighet med ~~gemenskaps~~unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

Artikel 17: Rätt till egendom

1. Var och en har rätt att besitta lagligen förvärvad egendom, att nyttja den, att förfoga över den och att testamentera bort den. Ingen får berövas sin egendom utom då samhällsnyttan kräver det, i de fall och under de förutsättningar som föreskrivs i lag och mot rättmätig ersättning för sin förlust i rätt tid. Nyttjandet av egendomen får regleras i lag om det är nödvändigt för allmänna samhällsintressen.
2. Immateriell egendom skall vara skyddad.

Artikel 18: Rätt till asyl

Rätten till asyl skall garanteras med iakttagande av reglerna i Genèvekonventionen av den 28 juli 1951 och protokollet av den 31 januari 1967 om flyktingars rättsliga ställning och i enlighet med ~~Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen~~konstitutionen.

Artikel 19: Skydd vid avlägsnande, utvisning och utlämning

1. Kollektiva utvisningar skall vara förbjudna.
2. Ingen får avlägsnas, utvisas eller utlämnas till en stat där han eller hon löper en allvarlig risk att utsättas för dödsstraff, tortyr eller andra former av omänsklig eller förnedrande bestraffning eller behandling.

KAPITEL ~~AV~~DELNING III. JÄMLIKHET

Artikel 20: Likhhet inför lagen

Alla människor är lika inför lagen.

Artikel 21: Icke-diskriminering

1. All diskriminering på grund av bland annat kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning skall vara förbjuden.

2. Inom tillämpningsområdet för ~~Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och Fördraget om Europeiska unionen~~konstitutionen, och utan att det påverkar tillämpningen av någon särskild bestämmelse i ~~de fördragen~~denna, skall all diskriminering på grund av nationalitet vara förbjuden.

Artikel 22: Kulturell, religiös och språklig mångfald

Unionen skall respektera den kulturella, religiösa och språkliga mångfalden.

Artikel 23: Jämställdhet mellan kvinnor och män

Jämställdhet mellan kvinnor och män skall säkerställas på alla områden, inbegripet i fråga om anställning, arbete och lön.

Principen om jämställdhet utgör inget hinder för att behålla eller vidta åtgärder som innebär särskilda förmåner för det underrepresenterade könet.

Artikel 24: Barnets rättigheter

1. Barn har rätt till det skydd och den omvårdnad som behövs för deras välfärd. De skall fritt kunna uttrycka sina åsikter. Dessa åsikter skall beaktas i frågor som rör barnen i förhållande till deras ålder och mognad.

2. Vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

3. Varje barn har rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa.

Artikel 25: Äldres rättigheter

Unionen erkänner och respekterar rätten för äldre att leva ett värdigt och oberoende liv och att delta i det sociala och kulturella livet.

Artikel 26: Integrering av personer med funktionshinder

Unionen erkänner och respekterar rätten för personer med funktionshinder att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet.

KAPITELAVDELNING IV. SOLIDARITET

Artikel 27: Arbetstagares rätt till information och samråd inom företaget

Arbetstagarna eller deras representanter skall på lämpliga nivåer garanteras rätt till information och samråd vid lämplig tidpunkt, i de fall och på de villkor som föreskrivs i gemenskapsunionsrätten och i nationell lagstiftning och praxis.

Artikel 28: Förhandlingsrätt och rätt till kollektiva åtgärder

Arbetstagare och arbetsgivare, eller deras respektive organisationer, har i enlighet med gemenskapsunionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis rätt att förhandla och ingå kollektivavtal på lämpliga nivåer och att i händelse av intressekonflikter tillgripa kollektiva åtgärder för att försvara sina intressen, inbegripet strejk.

Artikel 29: Rätt till tillgång till arbetsförmedlingar

Var och en har rätt till tillgång till kostnadsfri arbetsförmedling.

Artikel 30: Skydd mot uppsägning utan saklig grund

Varje arbetstagare har rätt till skydd mot uppsägning utan saklig grund, i enlighet med gemenskapsunionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

Artikel 31: Rättvisa arbetsförhållanden

1. Varje arbetstagare har rätt till hälsosamma, säkra och värdiga arbetsförhållanden.
2. Varje arbetstagare har rätt till en begränsning av den maximala arbetstiden samt till dygns- och veckovila och årlig betald semester.

Artikel 32: Förbud mot barnarbete och skydd av ungdomar i arbetslivet

Barnarbete är förbjudet. Minimåldern för att ta anställning får inte vara lägre än den ålder vid vilken skolplikten upphör, utan att det påverkar tillämpningen av sådana regler som kan vara mer fördelaktiga för ungdomar och med förbehåll för begränsade undantag.

De ungdomar som har anställning skall åtnjuta arbetsvillkor som är anpassade till deras ålder samt skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och mot allt arbete som kan vara till skada för deras säkerhet, deras hälsa, deras fysiska, mentala, moraliska eller sociala utveckling eller äventyra deras utbildning.

Artikel 33: Familjeliv och yrkesliv

1. Skyddet av familjen på det rättsliga, ekonomiska och sociala planet skall säkerställas.
2. För att kunna förena familjeliv och yrkesliv skall varje arbetstagare ha rätt till skydd mot uppsägning på varje grund som står i samband med moderskap samt rätt till betald mödraledighet och till föräldraledighet efter ett barns födelse eller adoption.

Artikel 34: Social trygghet och socialbidrag

1. Unionen skall erkänna och respektera rätten till tillgång till social trygghet och sociala förmåner som garanterar skydd i sådana fall som moderskap, sjukdom, olyckor i arbetet, omsorgsbehov eller ålderdom samt vid arbetslöshet i enlighet med närmare bestämmelser i gemenskapsunionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.
2. Var och en som är bosatt och förflyttar sig lagligt inom unionen har rätt till social trygghet och sociala förmåner i enlighet med gemenskapsunionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.
3. I syfte att bekämpa social utslagning och fattigdom skall unionen erkänna och respektera rätten till socialbidrag och till bostadsbidrag som, i enlighet med närmare bestämmelser i gemenskapsunionsrätten samt i nationell lagstiftning och praxis, är avsedda att trygga en värdig tillvaro för alla dem som saknar tillräckliga medel.

Artikel 35: Hälsoskydd

Var och en har rätt till tillgång till förebyggande hälsovård och till medicinsk vård på de villkor som fastställs i nationell lagstiftning och praxis. En hög hälsoskyddsnivå för människor skall säkerställas vid utformning och genomförande av all unionspolitik och alla unionsåtgärder.

Artikel 36: Tillgång till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Unionen skall för att främja social och territoriell sammanhållning i unionen erkänna och respektera den tillgång till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som föreskrivs i nationell lagstiftning och praxis i enlighet med Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen konstitutionen.

Artikel 37: Miljöskydd

En hög nivå i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet skall integreras i unionens politik och tryggas i enlighet med principen om hållbar utveckling.

Artikel 38: Konsumentskydd

En hög nivå i fråga om konsumentskydd skall tryggas i unionens politik.

KAPITEL AVDELNING V. MEDBORGARNAS RÄTTIGHETER

Artikel 39: Rösträtt och valbarhet till Europaparlamentet

1. Varje unionsmedborgare skall ha rösträtt och vara valbar vid val till Europaparlamentet i den medlemsstat där han eller hon är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten.
2. Ledamöterna i Europaparlamentet skall väljas genom allmänna direkta, fria och hemliga val.

Artikel 40: Rösträtt och valbarhet i kommunala val

Varje unionsmedborgare skall ha rösträtt och vara valbar i kommunala val i den medlemsstat där han eller hon är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten.

Artikel 41: Rätt till god förvaltning

1. Var och en har rätt att få sina angelägenheter behandlade opartiskt, rättvist och inom skälig tid av unionens institutioner ~~och~~ organ och myndigheter.
2. Denna rättighet innebär bl.a. att
 - a) var och en har rätt att bli hörd innan en enskild åtgärd som skulle beröra honom eller henne negativt vidtas mot honom eller henne,
 - b) var och en skall ha tillgång till de akter som berör honom eller henne, med förbehåll för berättigade intressen vad avser sekretess, tystnadsplikt och affärshemlighet,
 - c) förvaltningen är skyldig att motivera sina beslut.
3. Var och en har rätt att få ersättning av ~~gemenskapen~~unionen för skador som har orsakats av dess institutioner eller dess tjänstemän under deras tjänsteutövning, enligt de allmänna gemensamma principerna i medlemsstaternas lagstiftning.
4. Var och en skall kunna vända sig till unionens institutioner på något av unionens ~~fördragens~~ officiella språk och skall få svar på samma språk.

Artikel 42: Rätt till tillgång till handlingar

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt till tillgång till ~~Europaparlamentets, rådets och kommissionens~~ de handlingar som utfärdas av unionens institutioner, organ och myndigheter, oavsett i vilken form de framställts.

Artikel 43: Ombudsmannen

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt att vända sig till unionens ombudsman vid missförhållanden i ~~gemenskapsunionsinstitutionernas, eller gemenskapsunionsorganens~~ eller unionsmyndigheternas verksamhet, med undantag för domstolen och förstainstansrätten då dessa utövar sina domstolsfunktioner.

Artikel 44: Rätt att göra framställningar

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt att göra framställningar till Europaparlamentet.

Artikel 45: Rörelse- och uppehållsfrihet

1. Varje unionsmedborgare har rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier.
2. Rörelse- och uppehållsfrihet kan i enlighet med ~~Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen~~ konstitutionen medges medborgare i tredje land som är lagligen bosatta inom en medlemsstats territorium.

Artikel 46: Diplomatiskt och konsulärt skydd

Varje unionsmedborgare har inom ett tredje lands territorium, där den medlemsstat i vilken han eller hon är medborgare inte är representerad, rätt till skydd av varje medlemsstats diplomatiska eller konsulära myndigheter, på samma villkor som medborgarna i den staten.

KAPITELAVDELNING VI. RÄTTSKIPNING

Artikel 47: Rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol

Var och en vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, med beaktande av de villkor som föreskrivs i denna artikel.

Var och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag. Var och en skall ha möjlighet att erhålla rådgivning, låta sig försvaras och företrädas.

Rättshjälp skall ges till personer som inte har tillräckliga medel, om denna hjälp är nödvändig för att ge dem en effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol.

Artikel 48: Presumtion av oskuld och rätten till försvar

1. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse skall betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen fastställts.
2. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse skall garanteras respekt för rätten till försvar.

Artikel 49: Principerna om laglighet och proportionalitet i fråga om brott och straff

1. Ingen får fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks inte utgjorde en lagöverträdelse enligt nationell eller internationell rätt. Inte heller får ett strängare straff utmätas än som var tillämpligt vid den tidpunkt då lagöverträdelsen begicks. Om efter lagöverträdelsens begående ny lag stiftas som föreskriver ett lindrigare straff skall detta tillämpas.
2. Denna artikel skall inte hindra lagföring och bestraffning av den som har gjort sig skyldig till en handling eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks var brottslig enligt de allmänna principer som erkänns av alla nationer.
3. Straffets stränghet bör inte vara oproportionerlig i förhållande till lagöverträdelsen.

Artikel 50: Rätt att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott

Ingen får lagföras eller straffas på nytt för en lagöverträdelse för vilken han eller hon redan har blivit frikänd eller dömd i unionen genom en lagakraftvunnen brottmålsdom i enlighet med lagen.

KAPITELAVDELNING VII. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 51: Räckvidd

1. Bestämmelserna i denna stadga riktar sig, med beaktande av subsidiaritetsprincipen, till unionens institutioner ~~och~~ organ och myndigheter samt till medlemsstaterna endast när dessa tillämpar unionsrätten. Institutionerna, organen och medlemsstaterna skall därför respektera rättigheterna, iakttå principerna och främja tillämpningen av dem i enlighet med sina respektive befogenheter och under iakttagande av gränserna för unionens befogenheter enligt andra delar av konstitutionen.
2. Denna stadga innebär inte någon utvidgning av tillämpningsområdet för unionsrätten utanför unionens befogenheter, medför varken någon ny befogenhet eller någon ny uppgift för ~~gemenskapen och unionen~~ och ändrar heller inte de befogenheter och uppgifter som fastställs i ~~fördragen~~ andra delar av konstitutionen.

Artikel 52: De garanterade rättigheternas räckvidd

1. Varje begränsning i utövningen av de rättigheter och friheter som erkänns i denna stadga skall vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.
2. De rättigheter som erkänns i denna stadga ~~och grundar sig på gemenskapsfördragen eller på Fördraget om Europeiska unionen för vilka bestämmelser återfinns i andra delar i konstitutionen~~ skall utövas på de villkor och inom de gränser som fastställs i dessa.
3. I den mån som denna stadga omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna skall de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Denna bestämmelse hindrar inte unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd.
4. I den mån som grundläggande rättigheter från medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner erkänns i denna stadga, skall rättigheterna tolkas i samstämmighet med dessa traditioner.
5. De bestämmelser i denna stadga som innehåller principer får genomföras genom rättsakter och verkställighetsakter som antas av unionens institutioner och organ, och genom medlemsstaternas akter när de vid utövandet av sina respektive befogenheter genomför unionsrätten. De får endast prövas i domstol med avseende på tolkningen av dem och avgöranden om deras laglighet.
6. Nationella lagar och nationell praxis som anges i denna stadga skall beaktas fullt ut.

Artikel 53: Skyddsnivå

Ingen bestämmelse i denna stadga får tolkas som att den inskränker eller inkräktar på de mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som inom respektive tillämpningsområde erkänns i unionsrätten, internationell rätt och de internationella konventioner i vilka unionen eller samtliga medlemsstaterna är parter, särskilt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, samt i medlemsstaternas författningar.

Artikel 54: Förbud mot missbruk av rättigheter

Ingen bestämmelse i denna stadga får tolkas som att den medför rätt att bedriva verksamhet eller utföra handlingar som syftar till att sätta ur spel någon av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan eller att inskränka dem i större utsträckning än vad som medges i stadgan.
